Але не всі ШІ-програми використовують актуальні наукові джерела, тому існує імовірність поширення недостовірної або застарілої інформації. Надмірне покладання на ШІ може також зменшити здатність студента самостійно аналізувати інформацію.

Існують певні етичні аспекти використання ШІ в навчальному процесі – це питання академічної доброчесності, зокрема використання генераторів відповідей або написання робіт за допомогою ШІ без належного контролю.

Висновки. Штучний інтелект є потужним інструментом у сучасній підготовці здобувачів з медичної біології, проте його впровадження має бути збалансованим з урахуванням педагогічної доцільності, етичних норм та технологічної доступності. Необхідна подальша інтеграція ШІ з традиційними методами навчання. У цьому випадку зростає роль інформованого викладача, який може скоригувати навчальний процес. Важливо також забезпечити рівний доступ до ШІ-платформ в усіх регіонах та навчальних закладах.

Література:

1. Іванчов П. В., Козлов С. М., Ліссов О. І., Переш Є. Є. Впровадження цифрових технологій в освітній процес медичних закладів вищої освіти. *Академічні Візії.* 2023; 18. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/326

2. Hallquist E, Gupta I, Montalbano M, Loukas M. Applications of Artificial Intelligence in Medical Education: A Systematic Review. Cureus. 2025 Mar 1;17(3):e79878. doi: 10.7759/cureus.79878. PMID: 40034416; PMCID: PMC11872247.

ВИХОВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕТИКИ: ПЕДАГОГІЧНА ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ КІБЕРХЕЙТУ

Шиліна Н. Є.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри кіберпсихології та реабілітації
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку
м. Одеса, Україна

У сучасному цифровому світі, де соціальні мережі стали невід'ємною платформою для комунікації, самовираження та обміну думками, спостерігається небезпечне зростання проявів агресії, ворожості

та приниження, відомих як кіберхейт. Це явище охоплює коментарі, публікації чи повідомлення, спрямовані на дискримінацію, приниження чи цькування окремих осіб або груп за ознаками раси, статі, національності, релігії, сексуальної орієнтації чи поглядів. Особливо вразливою до цього є молодь, яка проводить значну частину свого життя в цифровому просторі. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у вихованні цифрової етики – системи цінностей, норм і правил поведінки в Інтернеті, що формує відповідальне, толерантне і безпечне спілкування. Саме педагоги покликані відігравати ключову роль у протидії кіберхейту шляхом формування в учнів цифрової культури та етичної свідомості.

Метою цієї статті є аналіз педагогічних підходів до виховання цифрової етики як ефективного засобу профілактики кіберхейту серед дітей і підлітків, а також узагальнення сучасних досліджень та практик у цьому напрямі.

Проблематика цифрової етики та кібербулінгу активно досліджується провідними вченими. Серед них варто відзначити Джастіна Паттерсона (Justin Patchin) і Самира Хіндуджу (Sameer Hinduja), які здійснили ґрунтовні дослідження з кібербулінгу, окреслюючи його причини, форми та наслідки, а також вивчаючи поширеність, вплив на психічне здоров'я молоді та ефективні стратегії протидії [4].

Хакімі (Laura Hakimi), Ребекка Ейнон (Rebecca Eynon) та Вікторія Мьорфі (Victoria A. Murphy) аналізують етичні аспекти використання цифрових даних у навчанні та освіті, наголошуючи на важливості конфіденційності, інформованої згоди та прозорості даних у цифровому освітньому середовищі [5].

Елізабет Агню (Elizabeth Agnew) досліджує регуляторні виклики, пов'язані з кібербулінгом і секстингом серед молоді, зосереджуючись на концептуалізації цих явищ, впливі гендерних стереотипів та обмеженнях кримінального права як інструменту регулювання, пропонуючи впровадження ефективних, чутливих до гендерних аспектів освітніх програм [3].

В Україні значний внесок у вивчення цифрової безпеки та медіаграмотності зробили Михайло Сташенко, Оксана Рудь та команда проєкту «Вивчай та розрізняй» (IREX), які розробили навчальні модулі для школярів щодо цифрової безпеки та етичної поведінки в Інтернеті. Психологи, зокрема Лариса Масол і Тетяна Котляр, акцентують на потребі інтегрувати уроки цифрової етики у загальноосвітній процес [2].

Колективне дослідження українських авторів – Мар'яни Пальчинської, Маріанни Тодорової, Наталії Шиліної та інших – присвячено темі віртуального простору та його феноменів. У цій монографії глибоко

розглядається проблема кібербулінгу, починаючи з вивчення кіберпсихології та її впливу на формування особистості у віртуальному середовищі, зокрема через призму нейромереж та психології соціальних мереж. Особливий акцент робиться на важливості цифрової етики та кібергігієни як ключових елементів ментального здоров'я в умовах деструктивного інформаційного впливу. Книга детально розглядає психологічні особливості віртуального спілкування, виявляючи його вплив на особистість та аналізуючи явища кіберхейту, кібербулінгу й мови ворожнечі. Завершується дослідженням практичних методів та програм психосоціальної підтримки й реабілітації тих, хто постраждав від онлайн-агресії, підкреслюючи необхідність формування відповідальної та безпечної поведінки в цифровому середовищі [1].

Цифрова етика – це комплекс правил та ціннісних орієнтирів, що регулюють поведінку людини в інформаційному середовищі. Вона включає повагу до приватності інших, відповідальність за поширюваний контент, дотримання авторського права, нетерпимість до мови ворожнечі, а також навички критичного мислення. У процесі соціалізації дітей цифрова етика має засвоюватися так само природно, як і базові норми моральності в реальному світі.

Педагогічна відповідь на виклики кіберхейту має бути системною, інтегрованою та включати декілька ключових напрямів.

По-перше, це освітня складова, що передбачає впровадження у шкільну програму курсів або модулів з медіаграмотності, розвитку критичного мислення та основ цифрової етики. Це можуть бути обговорення конкретних випадків кібербулінгу, аналіз прикладів мови ворожнечі, а також практичні вправи на розпізнавання маніпуляцій та фейків.

По-друге, важлива виховна діяльність, що включає проведення класних годин, тренінгів, ігор та дискусій на тему поваги до інших, саморефлексії в онлайн-середовищі та формування емпатії. Позитивний приклад педагога, його толерантність та уважність до міжособистісної комунікації є ключовим чинником формування у школярів етичної позиції.

По-третє, необхідна психологічна підтримка: шкільні психологи мають бути активно залучені до профілактики та подолання наслідків кіберхейту, проводити індивідуальні бесіди, групові заняття, виявляти ризики та створювати середовище довіри.

По-четверте, критично важливою є співпраця з батьками, оскільки вони часто не усвідомлюють усіх ризиків онлайн-агресії. Інформаційні кампанії, вебінари та практичні поради для батьків дозволяють налагодити ефективне партнерство між родиною та школою у вихованні відповідальної цифрової поведінки.

Нарешті, формування цифрового громадянства, тобто відчуття приналежності до спільноти, де кожен несе відповідальність за слова і дії в Інтернеті, сприяє значному зниженню рівня толерантності до кіберхейту.

Варто також зазначити, що у вихованні цифрової етики важливо не лише засуджувати негативні прояви, а й формувати позитивний еталон поведінки: підтримку, щирість, допомогу, дотримання принципів інтернет-гідності. Молодь повинна бачити не лише заборони, а й можливості конструктивного та творчого самовираження у цифровому просторі.

Кіберхейт є значним соціальним викликом, що вимагає негайного педагогічного реагування. Виховання цифрової етики повинно стати невіддільною частиною сучасної освітньої системи. Лише через системну просвіту, емоційно-ціннісне виховання та тісну співпрацю всіх учасників освітнього процесу можливо сформувати покоління цифрово відповідальних, емпатичних та етично стійких громадян. У цьому процесі педагоги виконують не лише освітню, а й морально-наставницьку функцію – як провідники у складному, але надзвичайно важливому світі цифрової культури.

Література:

1. Хаджирадєва, С., Левін, Ю., Тодорова, М. та ін. (2024). Кіберпсихологія у вимірах сучасного наукового дискурсу : монографія (за заг. ред. С. К. Хаджирадєвої). Астропринт.

2. Проєкт «Вивчай та розрізняй інфомедійна грамотність в освіті». (б.д.). *Grantmedia*. Отримано з https://vippo.org.ua/index.php?pagename=grantmedia

3. Agnew, E. (2024). Cyberbullying and sexting: Regulatory challenges in the digital age. Hart Publishing.

4. Patchin, J. W., & Hinduja, S. (Eds.). (2012). Cyberbullying: An update and synthesis of the research. У J. W. Patchin & S. Hinduja (Eds.). Cyberbullying prevention and response: Expert perspectives (pp. 13–35). Routledge/Taylor & Francis Group.

5. Hakimi, L., Eynon, R., & Murphy, V. A. (2021). The ethics of using digital trace data in education: A thematic review of the research landscape. *Review of Educational Research, 91*(5), 671–709. https://doi.org/10.3102/00346543211020116